

مرکز مجاز امام صادق (ع)

اصول الفقه (مقدمه واجب)

اقوال در وجوب مقدمه واجب

جلسه ۲۱۹

استاد نجار زاده

اقوال در وجوب مقدمه واجب:

یاد آوری:

عقل حکم می‌کند به لزوم مقدمه، اما سوال این است که آیا ملازمه‌ای بین حکم عقل به لزوم مقدمه و وجوب شرعی مقدمه وجود دارد یا خیر؟

اقوال:

در این مسئله اقوال بسیار بوده که به مرور زمان بین اصولیون پیدا شده و ما در اینجا ابتداءً اهمّ از آنها را آورده و سپس رأی حقّ را ذکر می‌کنیم.

۱. برخی مقدّمه واجب را مطلقاً واجب دانسته‌اند.

۲. بعضی گفته‌اند مقدّمه واجب، مطلقاً واجب نیست (نظر خود مصنف).

۳. بین سبب و غیر سبب باید تفصیل داد؛ به این نحو که مقدّمه سببی واجب نبوده ولی غیر سبب مانند شرط و عدم مانع و معدّ واجب می‌باشد.

۴. بین سبب و غیرش باید تفصیل داد؛ ولی عکس تفصیل مذکور، یعنی سبب، واجب بوده اما غیرش واجب نیست.

۵. بین شرط شرعی و غیرش باید تفصیل داد؛ به این نحو که شرط شرعی مانند جزء چون واجب

نفسی است دیگر واجب به وجوب غیرش نمی‌باشد؛ ولی غیر آن محکوم به وجوب غیرش است؛ این قول معروف است که به شیخ و استاد ما مرحوم نائینی تعلق دارد.

۶. تفصیل بین شرط شرعی و غیرش بوده ولی عکس تفصیل پنجم یعنی شرط شرعی واجب به وجوب مقدّمی بوده و اما غیرش این طور نیست.

مرکز مجاز امام صادق (علیه السلام)

۷. تفصیل بین مقدمه موصله (مقدمه‌ای که واجب نفسی بر آن مترتب می‌باشد) و غیرش بوده به این نحو که مقدمه موصله واجب و غیرش واجب نیست؛ این قول معروف است که تعلق به صاحب فصول دارد.

۸. تفصیل بین مقدمه‌ای است که به آن قصد توصل به ذو المقدمه بشود که در این فرض بر صفت واجب واقع شده و بین غیر آن که واجب نمی‌باشد؛ این قول منسوب است به مرحوم شیخ انصاری.

۹. قول نهم منسوب است به مرحوم صاحب معالم که در مسئله ضدّ به آن اشاره فرموده و آن این است که: وجوب مقدمه مشروط است به اینکه مکلف قصدش از آوردن مقدمه، ذو المقدمه باشد، بنابراین در صورت عدم اراده ذو المقدمه، مقدمه واجب نیست.

۱۰. تفصیل بین مقدمه داخلیّه (یعنی جزء) که واجب نیست و بین مقدمه خارجیّه (یعنی شرط) که واجب است.

البته در این مسئله تفصیلات دیگری بین قدماء بوده که ما نیازی به ذکر آنها در اینجا نداریم.